

1945 2den Beh. af Finantslovs. f. Finantsaaret fra 1ste April 1871 til 31te Marts 1872. 1946

saaledes oprindelig ikke noget Statsformaal. En anden Sag er, at i Aarenes Løb, i de lange Tider, hvori denne Stiftelse har bestaaet, er den efterhaanden kommen til at staae i nærmere Forbindelse med et andet, egentligt Statsinstitut, nemlig Universitetet, og har derved i alt Fald tildeels faaet en noget anden Charakter, saa at man allerede for længe siden har gjort gjældende, at det var en Hjælpefond for Universitetet og den polytechniske Anstalt. Allerværst er det dog, at Sorø Academi er taget med. Under de nuværende Forhold, hvor man ikke har nogen fast og bestemt Plan for Anvendelsen af de store Midler, som her er Tale om, er det vanskeligt at sige, hvad det egentlige Formaal er for Sorø Academi. Man kan maafee nok blive enig om, at det ikke er Formaålet derfor at bygge Jernbaner eller købe Kanoner, men iøvrigt ere Midlerne blevene brugte paa mange forskjellige Maader, og navnlig er det jo, paa Grund af, at en Deel af Stiftelsens Formue hidrører fra Holberg, og Theatret igjen maa føres tilbage til Holberg, blevet gammel Vane, at store Summer derfra ere gaaede til Theatret; men skulde man efter den Charakter, som Sorø Academi iøvrigt maa siges at have efter dets hele Historie osv., angive, hvori dets Formaal skulde bestaae, saa turde jeg dog vistnok sige, at det er i at virke for Underviisningen — ikke den Underviisning, som vedkommer Almueskolerne, thi det er en communal Sag, ikke heller den Underviisning, som har en videnskabelig Charakter og slutter sig til Universitetet og de lærde Skoler, thi det er en Statssag, men den, der omtrent ligger, om jeg saa maa sige, midt imellem, og som man vistnok ret træffende kan kalde den folkelige Dplysning, og jeg troer for min Deel, at det danske Folks Fremtid i en ikke ganske ringe Grad vil heroe paa, hvorvidt der ved Hjælp af disse store Midler vil blive arbeidet med Alvor paa at udbrede en sand og levende folkelig Dplysning. Den ærede Forslagsstiller tager altjaa

disse Stiftelser med, og det er især fra dem, han faaer store Midler ind i Statskassen. Naar man nemlig tager samtlige Instituter under Get for sig, saa vil man jo let see, at den aarlige Indtægt, der er Tale om, ikke mere end lige accurat, ja knap engang det, veier op imod de nye Udgifter, som føres over paa Finantserne, efterat Indtægterne under § 10 ere tænkte førte ind i dem. De Instituter, hvor der er de bedste Udsigter, ere netop Sorø Academi og Communitetet, og selv paa Sorø Academi er det virkelig iaar lykkedes at faae en lille Underbalance, om det end ganske vist tidt gaaer og er gaaet saaledes, som det ogsaa er blevet udtalt, at en Underbalance paa Finantsloven kan blive et Overflud paa Regnskabet. Men det er jo iøvrigt ikke den aarlige Indtægt, der her er det Afgjørende, det er de Capitaler, hvorfra den kommer. Til disse forskjellige Instituter hører — foruden Bygninger og andre faste Eiendomme, Jordbogsindtægter, Tiender, Skove og mange andre Herligheder af uhyre Værdi — i Capitaler, som tildeels ere meget let realisable, ikke mindre end 7½ Million Rigsdaler. Det er en ganske smuk Formue at faae ind i Reserveconden, og, hvis man et andet Aar fik Ballø og Bømmetofte Klosters Millioner og maafee senere Stiftshospitalernes eller Andres, saa vilde man efterhaanden kunne samle en ganske smuk Sum, der vilde komme os i betydelig Grad til Nytte, naar det gjaldt om at gjøre extraordinaire Udgifter, f. Ex. til Jernbaner eller Andet. Nu sige alle de ærede Medlemmer af Mindretallet, der have udtalt sig, at man maa ikke vise Mistillid til Folket ved at troe, at der kunde blive Tale om at anvende disse Midler paa en saadan Maade i Fremtiden, at de aandelige Interesser led derunder. Dertil vil jeg sige, at jeg har god Tillid til det danske Folk — det var ikke godt Andet —, og jeg har fremdeles god Tillid til Rentgmand, som nu i Kraft af den almindelige Valgret har Overtaget i Folkethinget, og der er ikke steet Noget, som der kunde